

سورة الاحقاف

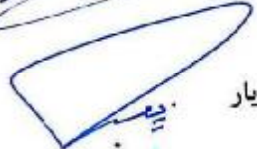
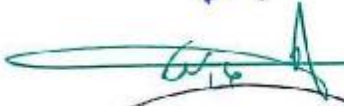

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد آقای سعید معبدی آرانی تحت عنوان

« دولت شیعی بنی عمار در طرابلس (۵۰۳-۴۶۴ ه.ق) » را از نظر فرم و محتوا

بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کند.

امضا	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
	استاد	دکتر صادق آئینه وند	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر عبدالله ناصری طاهری	۲- استاد مشاور
	دانشیار	خانم دکتر فاطمه جان احمدی	۳- استاد ناظر
	استادیار	دکتر سید محمد حسین منظورالاجداد	۴- استاد ناظر
۱۴، ۱۱، ۱۳	استاد	دکتر سید محمد حسین منظورالاجداد	۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، سبب بخشش از عواید اعتبار عمومی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور انضام و رعایت حقوق دانشگاه دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شویم:

ماهه ۱، در صورت اتمام یا چاپ پایان نامه (رساله) خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آفریعی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماهه ۲، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد، رساله دکتری نگارنده در رشته

در دانشگاه

دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار

معلم/پروفسور آقای دکتر

مستوره سرکار خانم/مهندس/... آقای دکتر

و مشور سرکار خانم/جناب آقای دکتر

ماهه ۳، به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب در هر نوبت چاپ را به «دفتر نشر آفریعی» دانشگاه بپردازد. دانشگاه می تواند سزای خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماهه ۴، در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ پهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، بپردازد.

ماهه ۵، دانشگاه تعهد و قبول می کند در صورت خودنظاری از برداشت پهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالب و وصول کند؛ به علاوه بد دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از مهر توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تهی نماید.

ساده ۶، اینجانب مستقر/معلم/پروفسور آقای/دانشجوی رشته تاریخ اسلام متعلق کارشناسی ارشد

نمیدانم نقی وضاحت اجرایی آن را قبول کرده، به آن متعهد می شوم

نام و نام خانوادگی: مستوره سرکار خانم (آقای)

تاریخ و امضاء

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی که با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها / رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشند. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام می‌شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل، از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری خواهد بود.

نام و نام خانوادگی

تاریخ و امضا

۸۸/۱۲/۲۴

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته تاریخ گرایش اسلام

دولت شیعی بنی عمار در طرابلس (503-464 هـ)

نگارنده
سعید معبّدی آرانی

استاد راهنما
دکتر صادق آئینه وند

استاد مشاور
دکتر عبد الله ناصری طاهری

بهمین 1388

تقدیم به:

همسر فداکار و مهربانم

و

محدثه دختر دلبندم

تقدیر و تشکر:

از استاد راهنمایم جناب آقای دکتر صادق آینه‌وند و استاد مشاورم جناب آقای دکتر عبدالله ناصری طاهری بخاطر راهنمایی‌ها و رفتار صمیمانه و دل‌گرم کننده‌شان تشکر ویژه دارم.
از آقای دکتر سیدمحمدحسین منظورالأجداد مدیر محترم گروه تاریخ، آقای عابدینی (کارشناس گروه تاریخ دانشگاه تربیت مدرس)، سرکار خانم عابدینی (کتابدار دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس) و دوست گرانقدرم آقای جمال رزمجو نیز تقدیر و تشکر به عمل می‌آورم.

چکیده:

بنی عمار خاندانی حکومتگر از قبائل مغرب آفریقا است که همانند دیگر هم قبیله ای های خود با شکل گیری حکومت فاطمیان در مغرب، به فعالیت های ایشان پیوستند. برخی از بزرگان این قبیله ابتدا در مناصب نظامی و پس از انتقال مقر خلافت فاطمی به مصر، وارد منصب قضا شده و به عنوان قاضی ایشان در طرابلس شام به گونه ای نیمه مستقل و وابسته به دستگاه خلافت مرکزی فاطمیان به فعالیت پرداختند.

همزمان با بروز بحران های سیاسی و اقتصادی فاطمیان که در دوره ایشان به بالا ترین حد خود رسید، اعلان استقلال کرده و دولت مستقل بنی عمار توسط امین الدوله -نخستین امیر- در طرابلس تشکیل شد.

بنی عمار با در پیش گرفتن سیاست بی طرفی در مقابل دو دولت بزرگ عصر خود، فاطمیان و سلجوقیان، به تحکیم پایه های حکومت نوپای خود پرداختند و در سایه همین سیاست به عمران، آبادانی و جنبه های فرهنگی و تمدنی، توجه ویژه ای مبذول داشتند که نمود بارز آن تأسیس دارالعلم طرابلس است که در زمان خود به یکی از بزرگ ترین مراکز علمی جهان اسلام تبدیل شد.

دولت ایشان در عهد جلال الملک -دومین امیر- به بالا ترین درجه رشد و شکوفایی خود رسید. اما دیری نپایید که این اقتدار رو به افول گذارد؛ و آن در نتیجه یورش همه جانبه صلیبیان به بخش هایی از جهان اسلام بود.

سرانجام دولت بنی عمار در عهد فخرالملک -سومین امیر- پس از 10 سال مقاومت سر سخخانه در برابر صلیبیان، در پی گسست و تفرقه موجود در جهان اسلام از یک سو، و وقوع انقلاب داخلی در طرابلس از سوی دیگر دچار سقوط و فروپاشی شد.

کلید واژه ها: بنی عمار، طرابلس، دارالعلم، فاطمیان، سلجوقیان، صلیبیان

فهرست مطالب

- فصل اول : مقدمه.....1
- 1-1- طرح مسأله.....2
- 2-1- سؤالات تحقیق.....3
- 3-1- فرضیه های تحقیق.....3
- 4-1- روش انجام تحقیق.....4
- 5-1- جنبه جدید بودن و نوآوری.....4
- 6-1- بررسی منابع و تحقیقات جدید.....5
- 1-6-1- منابع.....5
- 2-6-1- تحقیقات جدید.....8
- فصل دوم : پیشینه تاریخی خاندان بنی عمار.....11
- 1-2- نسب بنی عمار.....12
- 2-2- چگونگی ورود بنی عمار به عرصه سیاسی.....13
- فصل سوم : تاسیس امارت بنی عمار.....18
- 1-3- زمینه های تأسیس امارت مستقل بنی عمار.....19
- 2-3- طرابلس، پایتخت دولت بنی عمار.....26
- 3-3- ابوطالب امین الدوله، مؤسس امارت بنی عمار.....30

- 34..... فصل چهارم: دوره تثبیت و شکوفایی
- 35..... 1-4- جلال الملك، دومین امیر بنی عمار
- 36..... 1-1-4- تهدیدات خارجی و سیاست های تثبیتی جلال الملك
- 44..... 2-4- شکوفایی فرهنگی و تمدنی
- 52..... فصل پنجم: بنی عمار و جنگ صلیبی
- 53..... 1-5- جنگ صلیبی؛ وجه تسمیه و مفهوم
- 55..... 2-5- عوامل و انگیزه ها
- 58..... 1-2-5- انگیزه های اقتصادی
- 59..... 2-2-5- انگیزه های تجاری و بازرگانی
- 62..... 3-2-5- انگیزه های سیاسی
- 62..... 3-5- نگاهی اجمالی به اوضاع سیاسی جهان اسلام در آستانه جنگ های صلیبی
- 64..... 4-5- نخستین جنگ صلیبی و رسیدن آن به مرز های بنی عمار
- 76..... فصل ششم: دوره سقوط و فروپاشی
- 77..... 1-6- فخر الملك، سومین امیر بنی عمار
- 79..... 2-6- مقاومت بنی عمار در برابر یورش صلیبیان
- 79..... 1-2-6- نخستین حمله صلیبیان به طرابلس - 492 ه / 1099 م
- 84..... 2-2-6- دومین حمله صلیبیان به طرابلس - 495 ه / 1102 م
- 85..... 3-2-6- سومین حمله صلیبیان به طرابلس - 497-495 ه / 1104-1102 م
- 88..... 4-2-6- چهارمین حمله صلیبیان به طرابلس - 501-498 ه / 1108-1105 م
- 91..... 5-2-6- سقوط امارت بنی عمار

99.....نتیجه گیری

101.....منابع و مأخذ

چکیده انگلیسی

عنوان انگلیسی

فصل اول:

مقدمه

1-1- طرح مسأله :

با گسترش دامنه فتوحات در زمان خلیفه دوم، مسلمانان پس از فتوحات ایران متوجه مناطق شمال و شمال غربی شبه جزیره شدند. با فتح شامات راه برای فتح مصر و دیگر مناطق آفریقا گشوده شد. مصر به سال 19 یا 20 هجری توسط عمروعاص فتح شد. وی سپس عزم آفریقه کرد که با ممانعت عمر، فتح این منطقه تا دوره عثمان به تأخیر افتاد و سرانجام توسط عبد الله بن سعد بن ابی سرح، این منطقه نیز تسخیر و به حدود خلافت اسلامی افزوده شد.

در دوره اموی، دلایلی چند فتح کامل مغرب اسلامی را به تأخیر انداخت. دلایلی چون؛ شرایط ویژه جغرافیایی و ساکنان بومی این مناطق که عمدتاً از قبایل بربر تشکیل شده بود و از سویی آشوبها و بحران های سیاسی ای که دامنگیر دستگاه خلافت شده بود، در این امر مؤثر بود.

با روی کار آمدن عباسیان در نیمه اول قرن دوم هجری، علاوه بر دلایل مذکور؛ دوری این مناطق از مرکز خلافت، شورش و بحران را همواره در آن ماندگار کرده بود و به مأمنی مناسب برای جریان های استقلال طلب تبدیل شده بود؛ تا آن جا که شاهد شکل گیری دولت های مستقلی چون ادریسیان، بنی رستم و ... در این مناطق هستیم.

در سال های پایانی قرن سوم هجری دولت فاطمیان توسط عبید الله المهدی در مغرب اسلامی پایه گذاری شد. فاطمیان از بدو تأسیس حکومت خود در مغرب، چشم به مصر داشتند. بنابراین در نیمه دوم قرن 4 هجری پس از 60 سال حضور در مغرب، مصر را تسخیر و تا پایان حکومتشان؛ یعنی نیمه دوم قرن 6 هجری در مصر حضور داشتند.

خلافت فاطمیان در مصر همواره با فراز و نشیب هایی همراه بود؛ به گونه ای که در دوران ضعف و ناتوانی ایشان، جدایی و استقلال امارت هایی در بخش هایی از محدوده خلافتشان رخ می داد.

در این بین و در دوره خلافت نهمین خلیفه فاطمی، المستنصر بالله، به دلایلی چند که در پژوهش حاضر به آن پرداخته می شود، می توان شکل گیری و تأسیس امارت بنی عمار توسط حسن بن عمار، قاضی دولت فاطمی، در طرابلس شام را جستجو نمود.

این پژوهش بر آن است تا با رویکردی توصیفی-تحلیلی، عوامل و زمینه های تأسیس این دولت شیعی را در نیمه دوم قرن 5 هجری و روابط و مناسبات آن را با خلافت فاطمی و سلجوقی تبیین نموده و تحولات سیاسی و فرهنگی و تأثیرات تمدنی آن را بر جهان اسلام مورد بررسی قرار دهد.

1-2- سوالات تحقیق :

- 1- فرآیند استقلال دولت بنی عمار از دولت فاطمی به چه سبب بود؟
- 2- رویکرد فرهنگی و تمدنی دولت بنی عمار چگونه بود؟
- 3- علل و عوامل سقوط و زوال دولت بنی عمار چیست؟

1-3- فرضیه های تحقیق :

1- دوره خلافت المستنصر بالله، نهمین خلیفه فاطمی، به دو بخش تقسیم می شود: (1) عصر اقتدار خلافت (427-450 هـ)؛ (2) عصر اقتدار وزارت (450-487 هـ). از آنجایی که تأسیس دولت بنی عمار در عصر دوم صورت گرفت، ضعف خلفای فاطمی در عصر وزراء، عدم تمرکز خلافت مرکزی و بروز بحران های شدید اقتصادی در عهد مستنصر که هفت سال به طول انجامید، منجر به استقلال خاندان بنی عمار در طرابلس شد.

2- امرای بنی عمار افرادی علم دوست و عالم پرور بوده اند. تا جایی که منابع از مؤسس بنی عمار (ابو طالب امین الدوله) به عنوان یکی از فقهای شیعه یاد کرده اند. نمود بارز عنایت ایشان به مسائل فرهنگی و تمدنی در تأسیس دارالعلم طرابلس جلوه گر می شود که در زمان خود به یکی از بزرگترین مراکز علمی جهان اسلام تبدیل شد و دانشمندان مسلمان را از اقصی نقاط بلاد اسلامی و در رشته های گوناگون به سوی خود جلب کرد. به همین سبب است که محققان جنبه های فرهنگی و تمدنی بنی عمار را بر جنبه های نظامی ایشان برتری می دهند.

3- آغاز یورش صلیبیان به بخشی از جهان اسلام از یک سو و گسست و تفرقه موجود در سرزمینهای اسلامی و عدم حمایت و پشتیبانی فاطمیان و سلجوقیان از ایشان از سوی دیگر و نیز بروز شورش داخلی در طرابلس، زمینه سقوط و زوال دولت بنی عمار را فراهم آورد.

1-4- روش انجام تحقیق :

روش گردآوری اطلاعات تحقیق: به اقتضای اهمیت سند و کتاب در مطالعات تاریخی، روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای است و شامل منابع تاریخنگارانه دست اول، تحقیقات جدید و مقالات نشریات دوره ای است.

روش تحقیق: « روش تاریخی »؛ در این روش با اتکا بر منابع مدون متقدم، داده هایی خام درباره موضوع مربوط استخراج می شود. سپس صحت و سقم و میزان حجیت این داده ها بررسی می شود. در نهایت داده های تنقیح شده مورد تحلیل و تفسیر قرار می گیرند. بدین ترتیب محقق می کوشد تا آنجا که می تواند به واقعیت رخ داده در گذشته، نزدیک شده، آن را بازسازی و توصیف کند.

1-5- جنبه جدید بودن و نوآوری :

موضوع این پژوهش در نوع خود جدید و نو است. چه اینکه تا به امروز اثری مجزا که تمام زوایای دولت بنی عمار را مورد بررسی قرار دهد، نگاشته نشده است. در آثار موجود اشاره ای کوتاه و گذرا، آن هم در ذیل تاریخ خلافت فاطمی و جنگ های صلیبی، به این خاندان حکومتگر و فعالیت های سیاسی، فرهنگی و نظامی آن شده است؛ به ویژه سیر تحولات فرهنگی و تمدنی بنی عمار و تأثیرات آن در روند حرکتی تمدن اسلامی، در خور توجه و عنایت فراوان است. چه اینکه یکی از بزرگ ترین مراکز علمی و کتابخانه ای جهان اسلام در پایتخت این دولت واقع شده بود.

از سوی دیگر تقارن این دولت شیعی با آغاز یورش همه جانبه صلیبیان به سرزمین های اسلامی و مقاومت دلیرانه ایشان که 10 سال به طول انجامید، از جنبه هایی است که کمتر مورد بررسی قرار گرفته است.

1-6- بررسی منابع و تحقیقات جدید :

1-6-1- منابع

با بررسی متون مدون بر جای مانده در میراث تاریخنگاری اسلامی، با منبعی که منحصرأ به تاریخ بنی عمار پرداخته باشد، مواجهه نمی شویم. از آن جایی که بنی عمار در سایه اقتدار خلافت فاطمی استقلال خویش را اعلان کردند، ناگزیر در بررسی تاریخ ایشان می بایست به منابع مقارن با خلافت فاطمیان و تواریخ عمومی نزدیک به عصر ایشان، رجوع شود. از سوی دیگر، می توان رد پای ایشان را در گزارش منابع تاریخی مقارن با یورش صلیبیان به بخش هایی از جهان اسلام یافت؛ آن جایی که به مدت 10 سال شاهد مقاومت دلیرانه بنی عمار و ساکنان طرابلس در برابر حملات همه جانبه صلیبیان هستیم.

ذیل تاریخ دمشق نوشته ابو یعلی حمزه ابن قلانسی (متوفی: 555هـ):

این کتاب نزدیک ترین منبع به دوره بنی عمار است. چه اینکه ابن قلانسی در ربع چهارم قرن 5 هجری متولد شد و در نیمه قرن 6 هجری وفات یافت. از این کتاب جز یک نسخه - که چند برگ نخست آن افتاده است - موجود نیست و همان اساس کار آمدرز و سهیل زکار در تصحیح و چاپ قرار گرفته است. نسخه موجود دارای دو بخش است و هر دو بخش اگر چه به دنبال هم هستند، اما از نظر روش نگارش وقایع و فصل بندی با یکدیگر تفاوت دارند.

بخش نخست این نسخه از وقایع سال 363 هـ آغاز شده و تا 441 هـ شروع ولایت حیدره بن مفلح در دمشق ادامه یافته است. مؤلف در پایان این بخش می گوید که ایام ولایت امیر مذکور تا 448 هـ ادامه یافت. این بخش شامل وقایع سال های حکمرانی حاکمان گوناگون دمشق است و جز چند مورد مختصر، بیشتر به وقایع دمشق نظر دارد.

بخش دوم، وقایع سال های 448 هـ تا 555 هـ را - که سال فوت مؤلف هم هست - بر پایه سالشماری به طور پیاپی در بر می گیرد. این بخش بیشتر جنبه تاریخ عمومی دارد و غالب اخباری را که به دست مؤلف رسیده است، شامل می شود.

ابن قلانسی، به جز در یک مورد که به کتاب خطیب بغدادی استناد جسته، به منابع خود اشاره ای نکرده است. ولی احتمالاً مأخذ عمده وی در نقل گزارش ها بیشتر اخباری است که از نقاط مختلف به دمشق می رسیده و ابن قلانسی به سبب اشتغال در دیوان انشاء به آنها دسترسی داشته است. علاوه بر اینها؛ او در نقل اخبار، به کسانی که به آنها اعتماد داشته نیز متکی بوده است.

بخش اول و به ویژه بخش دوم کتاب، اگر چه به سبب اقامت ابن قلانسی در دمشق بیشتر به وقایع آنجا می پردازد، اما به هیچ روی منحصر به وقایع دمشق نیست و در آن گزارش های گوناگونی از ایران، مصر و عراق آمده است.

ابن قلانسی گزارش های سودمندی از دوره قبل از استقلال بنی عمار در طرابلس و بعد از اعلان استقلال ایشان تا آغاز یورش صلیبیان به بلاد شام به دست می دهد. اما بیشترین و دقیق ترین گزارش های وی مربوط به دوره 10 ساله مقاومت ایشان در برابر محاصره شدید صلیبیان است که همچون ناظری دقیق، گزارشی لحظه به لحظه از وقایع و حوادثی که بنی عمار با آن مواجه اند، ارائه می کند.

بنا بر آنچه گذشت، می توان این کتاب و گزارش های آن را یکی از قابل اعتماد ترین گزارش ها از دوره بنی عمار دانست؛ چه اینکه ابن قلانسی به لحاظ دوره زمانی نزدیک ترین مورخ به وقایع عصر ایشان است.

الکامل فی التاریخ نوشته ابن اثیر جزری (630-555 هـ):

این کتاب در ردیف تواریخ عمومی قرار دارد. از لحاظ جامعیت بیش از همه به تاریخ طبری نزدیک است. روش ابن اثیر در این کتاب، گرد آوری نوشته های دیگران و تلفیق آراء گوناگون است. گزارش های ابن اثیر بر طبق سالشمار تقسیم بندی شده است. از بخش هبوط آدم تا سال 310 هـ/922 م بیشتر بر نوشته طبری متکی است. ولی اطلاعاتی از نوشته های ابن کلبی، بلاذری، مُبرّد و مسعودی را نیز بر آن افزوده است. متأسفانه ابن اثیر در بیشتر موارد منابع خود را یاد نمی کند.

اهمیت اساسی الکامل به ویژه در مورد رویداد هایی است که ابن اثیر به گونه ای گسترده از آنها یاد کرده است. ابن اثیر با دید انتقادی که در آن عصر شگفت می نمود، برای تألیف الکامل از هر جا مأخذی گرد آورده و در مواردی که دچار تردید شده، آراء گوناگون را یاد کرده و در نقد مأخذی که به آنها دسترسی داشته، ذوق انتقادی از خود نشان داده است. انشای کتاب نسبتاً ساده و قابل درک است. مجلد دهم این کتاب حاوی اطلاعات و گزارش های ارزشمندی از دوره بنی عمار است که اهمیت آن بیشتر به خاطر اشمال بر ذکر وقایعی است که در آثار دیگران دیده نمی شود یا کمتر بدان پرداخته اند.

ابن اثیر به تفصیل حوادث و جزئیات جنگ های صلیبی را از آغاز تا سال 628 هـ بیان کرده است و طی آن اطلاعات گران بهایی از دوره مقاومت 10 ساله بنی عمار و طرابلس در برابر یورش صلیبیان به دست می دهد.

المنتظم فی تاریخ الملوک و الأمم نوشته عبد الرحمن ابن جوزی (متوفی: 597 هـ):

این کتاب مهم ترین اثر ابن جوزی در تاریخ است. وی تاریخ عالم را از آغاز تا دوران حضرت رسول (ص) و از آن زمان تا 574 هـ/1178 م (دوران خلافت المستضی) می آورد. وی حوادث تاریخی پیش از هجرت را بر حسب ابواب و بعد از آن به ترتیب سنوات ذکر می کند. در تاریخ هر سال، نخست

اخبار مهم و حوادثی را که از نظر وی جالب یا شگفت انگیز بوده است، می آورد. سپس به وفیات بزرگان می پردازد و در این بخش، نام آنان را که گاه همراه با شرح مختصری از احوال و آثارشان است، به ترتیب الفبایی ذکر می کند.

روش وی در توجه به جزئیات حوادث قابل تأمل است. وی رویداد های مهم سیاسی، توطئه ها، اخبار مربوط به جنگ ها، منازعات مذهبی و کلامی، قتل ها، سرقت ها، اخبار مربوط به زندگی خلفا، گزارش برخی نرخ ها در روزگار گرانی یا ارزانی، قحط و غلها، شیوع بیماری ها، سوانح طبیعی و ... را ذکر می کند.

ابن جوزی گزارش های سودمندی از دوره بنی عمار، به ویژه جنگ های صلیبی ارائه می کند؛ تا جایی که ابن اثیر آن بخش از اخبار جنگ های صلیبی را که خود درک نکرده، از کتاب المنتظم بهره برده است.

منابع متأخرتری چون: «الأعلاق الخطیره فی ذکر أمراء الشام و الجزیره» نوشته «ابن شداد»، «النجوم الزاهره فی ملوک مصر و القاهره» نوشته «ابن تغری بردی»، «تاریخ الدول و الملوک» نوشته «ابن فرات»، «اتعاظ الحنفاء بأخبار الأئمه الفاطمیین الخلفاء» و «اغاثه الأمه بکشف الغمه» نوشته «مقریزی»، نیز حاوی اطلاعات سودمندی از دوره بنی عمار می باشد.

1-6-2- تحقیقات جدید

تاریخ طرابلس السیاسی و الحضاری عبر العصور نوشته عمر عبد السلام تدمری:

این کتاب مجموعه ای دو جلدی است که به شیوه ای علمی تألیف شده است. کتاب بر خلاف عنوان آن، شامل تاریخ شهر های لبنان؛ بلکه تاریخ سرزمین های ساحلی شام است.

از ویژگی های بارز این کتاب، استفاده مؤلف از ده ها نقشه و بیش از 500 منبع و مرجع (اعم از عربی و غیر عربی)، می باشد.

تدمری در این کتاب تاریخ طرابلس را از ابتدای تأسیس و تطور تاریخی آن تا فتح آن در دوره فتوحات اسلامی و دوره خلافت اسلامی و حکومت امرای مختلف، با روشی علمی بررسی کرده است. حکومت بنی عمار نیز بخشی از این کتاب را تشکیل می دهد که مؤلف با بهره گیری از تعداد زیادی از منابع متقدم و تحقیقات جدید، اطلاعات سودمندی از تاریخ ایشان به دست می دهد.

الحیاه الثقافیه فی طرابلس الشام خلال العصور الوسطی نوشته عمر عبد السلام تدمری:

این کتاب تدمری نیز با اسلوبی علمی به تاریخ تحولات علمی و فرهنگی بلاد شام و طرابلس پرداخته است. وی در این کتاب اطلاعات سودمندی از حیات علمی و فرهنگی بنی عمار، به ویژه دارالعلم طرابلس و کتابخانه عظیم آن و همچنین معرفی علمای بزرگی که از سایر بلاد اسلامی به آنجا رفت و آمد داشته اند، ارائه می کند.

دوله بنی عمار فی طرابلس نوشته سید حسن الامین:

این اثر، عنوان مقاله ای است از مورخ و محقق معاصر لبنانی، سید حسن الامین، که به سال 1996م در نخستین شماره مجله المنهاج چاپ شده است. این اثر از معدود مقالاتی است که به موضوع دولت بنی عمار پرداخته است. نکته قابل توجه در این اثر، تکیه و توجه مؤلف بر جنبه های تمدنی و فرهنگی بنی عمار است.

از دیگر نکات قابل توجه در این مقاله این است که مؤلف تعداد امرای بنی عمار را بر خلاف دیگر منابع و مراجع، چهار نفر ذکر می کند؛ بدین ترتیب که وی شمس الملک (ابو المناقب) را به عنوان چهارمین امیر بنی عمار معرفی می کند. این در حالی است که شمس الملک برای مدتی کوتاه امور طرابلس را عهده دار شد؛ و آن زمانی بود که فخر الملک (سومین امیر بنی عمار) برای طلب